

Maria Karcz-Kaczmarek*

Rzówj kultury jako zadanie samorzadu wojewodztwa

Uwagi wstepne

Omawiajac role samorzadu wojewodztwa dla rozwoju kultury, nalezy zwrócic uwage na postanowienia *Konstytucji RP* ustanawiajace swego rodzaju standardy w sferze kultury. Standardy te powinny byc realizowane przez wladze publiczna, w sprawowaniu ktorej, zgodnie z art. 16 Konstytucji, uczestniczy samorzad terytorialny, w tym wspolnoty regionalne. Odniesienie do zakorzenionej w chrzescijańskim dziedzictwie Narodu i ogólnoludzkich wartosciach kultury oraz zobowiazanie do przekazania przyszym pokoleniom wszystkiego, co cenne z ponad tysiacletniego dorobku Narodu Polskiego zawarto w preambule *Konstytucji RP*. Nie odnoszac sie do kwestii charakteru¹ prawnego wstepu, stwierdzic mozna, ze preambuła winna stanowic wytyczna interpretacyjna przy stosowaniu regulacji prawnych zawartych w artykułowanej czesci ustawy zasadniczej. Postanowienia dotyczace kultury zawiera takze rozdzial I Konstytucji okreslajacy zasady ustroju polityczno-gospodarczego panstwa². Przepis art. 6 Konstytucji stanowi, ze Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i rownego dostepu do dobr kultury, będucej zrodlem tozsamosci narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Zdaniem A. Frankiewicza brzmienie powolanego przepisu Konstytucji wyklucza koniecznosc upowszechniania kultury masowej, popkultury. W ocenie autorki „jedynie te dobra kultury, ktore sa uznawane za swiadectwa takich wartosci, jak patriotyzm, pamiec historyczna, kunszt artystyczny, swiadomosc udzialu narodu polskiego w znaczących zjawiskach spolecznych, moga

---

* Dr, Katedra Prawa Administracyjnego i Nauki Administracji Uniwersytetu Lodzkiego.

¹ W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 12.

² Zdaniem W. Skrzydły, nie przypadkiem przez dluzszy czas tytul tego rozdzialu brzmial *Zasady ustroju* i dopiero w koncowym etapie prac nad konstytucja zostal zmieniony, przyjmujac obecne brzmienie. Por. W. Skrzydło, *Konstytucja...*, s. 15.

być uznane za warte propagowania”³. Stanowisko to wydaje się uzasadnione i racjonalne. *Konstytucja RP* zapewnia każdemu wolność korzystania z dóbr kultury (art. 73), a obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych gwarantuje wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury (art. 35). Zgodnie z Konstytucją mniejszości narodowe i etniczne mają prawo do tworzenia własnych instytucji kulturalnych, edukacyjnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej. Mniejszościom narodowym i etnicznym zapewniono także prawo uczestniczenia w rozstrzygnięciu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej.

Samorząd województwa uczestniczący zgodnie z *Konstytucją RP* w sprawowaniu władzy publicznej (art. 16), wykonując zadania publiczne (art. 163), winien kierować się zasadami konstytucyjnymi. Działalność samorządu województwa powinna mieć zatem na celu zapewnienie powszechnej możliwości korzystania z dóbr kultury. Do wspólnoty regionalnej należy tworzenie warunków dla rozwoju kultury i dążenie do zapewnienia równego dostępu do jej dóbr, w tym do dóbr kultury mniejszości narodowych i etnicznych.

1. Rozwój kultury jako zadanie samorządu województwa na gruncie przepisów ustawy o samorządzie województwa

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (dalej: u.s.w.)⁴ w art. 14 pkt 3 stanowi, że wskazana jednostka wykonuje – określone ustawami – zadania o charakterze wojewódzkim m.in. w zakresie kultury. J. Sługocki zwrócił uwagę, iż konstrukcja zadań samorządu województwa jest odmienna od zasad odnoszących się do zadań samorządu lokalnego. Zasadniczymi celami działania wspólnot regionalnych jest bowiem stymulowanie rozwoju regionalnego oraz podejmowanie usług publicznych o charakterze i zasięgu ogólnowojevodzkim⁵. Biorąc pod uwagę kryterium adresata działań samorządowych, należy stwierdzić, iż zadania lokalne są adresowane bezpośrednio do mieszkańców jako członków danej wspólnoty, głównymi adresatami zadań regionalnych są zaś różnego rodzaju jednostki organizacyjne, w tym struktury i podmioty gospodarcze⁶. Zadania samorządu województwa odróżnia od zadań lokalnych ich skala, metoda działania

---

³ A. Frankiewicz, *Znaczenie prawne regulacji dziedzictwa narodowego i dóbr kultury w rozdziale I Konstytucji RP*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2012, nr 88, s. 9, Lex nr 158643/3.

⁴ Tekst jedn. Dz. U. z 2013, poz. 596 ze zm.

⁵ J. Sługocki, *Opieka nad zabytkiem nieruchomym. Problemy administracyjnoprawne*, Warszawa 2014, s. 159–160.

⁶ B. Jaworska-Dębska, *Zadania samorządu terytorialnego*, [w:] M. Stahl (red.), *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2009, s. 399.

oraz typ adresata, do których działania te są skierowane⁷. „Kluczowym elementem konstrukcji zadań samorządu województwa”⁸ jest zawarte w art. 11 ust. 1 u.s.w. upoważnienie do określania – w formie uchwały sejmiku województwa – strategii rozwoju województwa. Zgodnie z ustawą województwo określając strategię swojego rozwoju powinno uwzględniać w szczególności cele ogólnocywilizacyjne (takie jak: pielęgnowanie polskości, rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej, a także zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń oraz kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego) oraz regionalne cele rozwojowe (takie jak: pobudzanie aktywności gospodarczej, podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa)⁹. Ustawa samorządowa uznaje zatem rozwój i kształtowanie świadomości kulturowej oraz zachowanie wartości środowiska kulturowego za istotne cele rozwoju województw, które powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w uchwalanej przez tę jednostkę samorządu terytorialnego strategii rozwoju. Strategia wojewódzka, zdaniem A. Szewca, jest „perspektywicznym planem rozwoju województwa”¹⁰, z kolei K. Właźlak definiuje strategię jako „kluczowy instrument strategicznego zarządzania rozwojem województwa”¹¹. W strategii rozwoju województwa będącej „niejako koncepcją rozwoju dostosowaną do konkretnego obszaru”¹², wytycza się – zgodnie z obraną przez województwo polityką rozwoju – cele i kierunki jego rozwoju społecznego, gospodarczego, kulturowego i cywilizacyjnego oraz określa niezbędne do tego środki i harmonogram realizacji wynikających z niej zadań¹³. Należy podkreślić, że w strategii nie określa się konkretnych zadań (np. budowa wojewódzkiego domu kultury, czy zakup książek dla biblioteki wojewódzkiej), które mają być zrealizowane, ale wyznacza się cele i kierunki rozwoju, na podstawie których można wskazać konkretne zadania w dłuższym czasie¹⁴. Prawidłowe opracowanie strategii rozwoju województwa umożliwia jej przełożenie na konkretne zadania zawarte szczegółowych dokumentach planistycznych, np. planach rozwoju kultury. Tym samym prawidłowo sformułowana strategia przyczynia się do rzeczywistego rozwoju określonej dziedziny.

⁷ M. Stec, *Podział zadań i kompetencji w nowym ustroju terytorialnym Polski*, „Samorząd Terytorialny” 1998, nr 11, s. 4–10.

⁸ J. Sługocki, *Opieka nad zabytkiem...*, s. 160.

⁹ Tamże, s. 160.

¹⁰ A. Szewc, *Ustawa o samorządzie województwa. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 108.

¹¹ K. Właźlak, *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*, Warszawa 2010, s. 259.

¹² R. Cybulska, J. Glumińska-Pawlic, *Komentarz do art. 11 ustawy o samorządzie województwa*, [w:] B. Dolnicki, (red.), *Ustawa o samorządzie województwa. Komentarz*, Warszawa 2012, Lex nr 132224.

¹³ A. Szewc, *Ustawa o samorządzie...*, s. 108.

¹⁴ K. Właźlak, *Rozwój regionalny...*, s. 178, 259–260.

Szeroko rozumiana „kultura” jest elementem składowym prowadzonej przez samorząd województwa polityki rozwoju stanowiącej punkt wyjścia dla określenia strategii rozwoju województwa. W myśl przepisu art. 11 ust. 2 pkt 7 u.s.w. samorząd województwa prowadzi politykę rozwoju województwa, na którą składa się m.in. wspieranie rozwoju kultury oraz sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne wykorzystywanie. Wywodzące się z greki pojęcia strategii i polityki są pojęciami o zbliżonym, ale nie tożsamym znaczeniu¹⁵. Polityka rozwoju zdefiniowana została w art. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (dalej: u.z.p.p.r.)¹⁶ jako zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej. Polityka rozwoju województwa, zgodnie z ustawą samorządową, ukierunkowana powinna być m.in. na: tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, pozyskiwanie i łączenie publicznych oraz prywatnych środków finansowych w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej, wspieranie edukacji, promocję województwa oraz na ochronę dziedzictwa kulturowego. W literaturze przedmiotu słusznie podkreślono, że skuteczność polityki rozwoju województwa zapewnia jej kompatybilność i zintegrowanie z polityką lokalną i krajową¹⁷. Znaczenie samorządu województwa dla rozwoju kultury i świadomości kulturowej mieszkańców jest szczególnie istotne, przepis art. 11 ust. 5 u.s.w. ustanowił bowiem wyłączność samorządu województwa w zakresie wykonywania zadań związanych z rozwojem regionalnym na obszarze województwa. Wskazany monopol zdaniem A. Szewca oznacza, że zadania dotyczące szeroko rozumianego rozwoju cywilizacyjnego województwa wyłącznie zostały z gestii administracji rządowej w województwie¹⁸.

Analiza ustawy o samorządzie województwa wskazuje na wielość i niejednoznaczność pojęć, za pomocą których ustawodawca określił zakres działania oraz cele i dążenia wspólnoty regionalnej w sferze kultury. Ustawa posługuje się takimi pojęciami jak: kultura, świadomość kulturowa, dziedzictwo kulturowe lub środowisko kulturowe. Wieloznaczność terminologiczna może powodować wątpliwości interpretacyjnych dotyczące określenia zakresu znaczeniowego działań stanowiących cel aktywności samorządu województwa. Za punkt wyjścia dla próby zdefiniowania wskazanych w ustawie o samorządzie województwa określeń uznać należy termin *kultura*. Pojęcie kultury nie daje się ująć w jednoznacznych definicjach, co trafnie oddają słowa XVIII-wiecznego filozofa Johanna Herdera:

---

¹⁵ P. Dobosz, *Komentarz do art. 11 ustawy o samorządzie województwa*, [w:] P. Chmielnicki, (red.), *Komentarz do ustawy o samorządzie województwa*, Warszawa 2005, s. 124.

¹⁶ Tekst jedn. Dz. U. z 2014, poz. 1649.

¹⁷ R. Cybulska, J. Glumińska-Pawlic, *Komentarz do art. 11...*

¹⁸ A. Szewc, *Ustawa o samorządzie...*, s. 111.

„nie ma nic bardziej nieokreślonego niż słowo kultura”¹⁹. W. Kopaliński zdefiniował *kulturę* jako całokształt materialnego i duchowego dorobku ludności, narodu, epoki, a także poziom rozwoju społeczeństw, grup, jednostek w danej epoce, bądź poziom rozwoju umysłowego i moralnego²⁰. Kultura, stanowiąc zjawisko społeczno-cywilizacyjne, jest badana i definiowana przez różnego rodzaju nauki humanistyczne (np. filozofia, socjologia, psychologia, politologia czy prawo) oraz szczegółowe dyscypliny wiedzy (np. kulturoznawstwo, teoria kultury, antropologia kultury)²¹. W języku polskim łaciński termin *cultura* upowszechnił się m.in. z uwagi na dzieło Joachima Lelewela *Wykład dziejów powszechnych (1822–1824)*, w którym pojęcie kultury rozumiano jako moralność, religię, obyczaje, organizację społeczną, pracę fizyczną i umysłową, a także naukę i sztukę²². Należy zatem podkreślić, iż działalność *stricte* artystyczna nie wyczerpuje w pełni pojęcia kultury, na którą składa się wszelka intelektualna, koncepcyjna działalność człowieka²³.

Samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim w zakresie kultury, czyli zadania dotyczące całokształtu intelektualnego, materialnego i duchowego dorobku danego regionu. W ramach tego zadania samorząd prowadzi politykę rozwoju województwa, elementem której jest m.in. wspieranie rozwoju kultury, czyli dążenie do postępu, upowszechniania i doskonalenia całokształtu intelektualnego dorobku (twórczości, spuścizny) regionu oraz sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne wykorzystywanie. Zdaniem J. Pruszyńskiego, terminem bardziej odpowiednim byłby termin „dziedzictwo kulturalne”, ale obecnie terminy te stosowane są wymiennie. Wskazany autor dziedzictwo kulturalne (kulturowe) określił jako zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi uznawanymi za godne ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju oraz przekazania następnym pokoleniom, z uwagi na zrozumiałe i akceptowane wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej²⁴. Zgodnie z tym ujęciem w skład dziedzictwa kulturowego wchodzi nie tylko wytwory materialne, ale także dobra niematerialne, takie jak zwyczaje,

¹⁹ J. Herder, *Myśli o filozofii dziejów*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Kultura> [dostęp: 10.09.2014].

²⁰ W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1988, s. 286.

²¹ K. Zeidler, *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Warszawa 2007, s. 21.

²² A. Niedużak, *Definicje i rozumienie kultury w dokumentach II Soboru Watykańskiego i Uchwał Synodów Polskich*; <http://www.diecezja.zamojskolubaczowska.pl> [dostęp: 10.09.2014].

²³ R. Golał, *Podstawy prawa kultury*, Poznań 2006, s. 18.

²⁴ J. Pruszyński, *Dziedzictwo kultury polskiej. Jego straty i ochrona prawna*, t. 1, Kraków 2001, s. 49–50.

imponderabilia, język, muzyka, religia oraz przestrzeganie norm etycznych (takich jak np.: godność, honor, czy działanie dla dobra publicznego)²⁵. Rolą samorządu województwa jest strzeżenie, troska o wskazane wartości, dążenie do zachowania ich w stanie co najmniej nie pogorszonym, a także zapewnienie poszczególnym elementom dziedzictwa kulturowego odpowiedniej ochrony prawnej. Na politykę rozwoju województwa składa się także racjonalne wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju kultury całego województwa. Ustawodawca wskazując na „racjonalny” sposób korzystania z dziedzictwa kulturowego odwołał się do konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju, zakładającej konieczność integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych w celu umożliwienia zaspokajania zróżnicowanych potrzeb zarówno współczesnych, jak i przyszłych pokoleń²⁶. Uświadomienie sobie posiadania wspólnego dziedzictwa przekłada się na wzmocnienie i skonsolidowanie regionalnej wspólnoty samorządowej. Dziedzictwo kulturowe jest bowiem „czynnikiem łączącym pokolenia, powodując poczucie tożsamości kulturalnej, tj. przynależności do wspólnoty narodowej, religijnej, obyczajowej i cywilizacyjnej”²⁷. Tym samym brak troski i dopuszczanie do niszczenia różnego rodzaju elementów składowych dziedzictwa kulturowego może skutkować brakiem poczucia tożsamości kulturowej mieszkańców i brakiem poczucia przynależności do danej wspólnoty lokalnej lub regionalnej. Biorąc pod uwagę postanowienia ustawy o samorządzie województwa stwierdzić można, iż racjonalne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego powinno służyć rozwojowi i kształtowaniu świadomości kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowaniu i rozwijaniu tożsamości lokalnej²⁸. Co do pojęcia „świadomości kulturowej” to, wydaje się iż odpowiada ono znaczeniu – występującego w literaturze przedmiotu oraz na gruncie *Konstytucji RP*²⁹ – pojęcia „tożsamości kulturowej”. Tożsamość kulturowa rozumiana jest bowiem jako świadomość przynależności do danej wspólnoty, w tym przypadku do wspólnoty regionalnej, jej trybu życia, obyczajowości i materialnych przejawów egzystencji³⁰. Należy wyeksponować istotne znaczenie działań samorządu województwa zmierzających do kształtowania, pielęgnowania i rozwijania zarówno świadomości (tożsamości) kulturalnej, jak

²⁵ Tamże, s. 50 i n. Podobnie K. Zalaszińska, *Prawna ochrona zabytków nieruchomości w Polsce*, Warszawa 2010, s. 65–66.

²⁶ P. Korzeniowski, *Zrównoważony rozwój*, [w:] M. Stahl, B. Jaworska-Dębska (red.), *Encyklopedia samorządu terytorialnego*. Część 1, *Ustrój*, część 1, Warszawa 2010, s. 304.

²⁷ J. Pruszyński, *Dziedzictwo kultury i przestrzeń miejska. Geneza, przesłanki i możliwości ochrony*, „Samorząd Terytorialny” 2002, nr 7–8, s. 3.

²⁸ Wydaje się jednak, iż bardziej poprawnym sformowaniem byłoby określenie, że samorząd województwa dąży do rozwijania tożsamości regionalnej, a nie tożsamości lokalnej.

²⁹ Przepis art. 35 ust. 2 *Konstytucji RP* stanowi o prawie mniejszości narodowych i etnicznych do uczestnictwa w rozstrzyganiu spraw dotyczących ich **tożsamości kulturowej** [podkreślenie M. K.-K.].

³⁰ J. Pruszyński, *Dziedzictwo kultury polskiej...*, s. 57.

i tożsamości lokalnej. Jak wynika z badań naukowych przeprowadzonych w Łodzi w 2012 r. znaczenie tzw. „małych ojczyzn” w świadomości społecznej deprecjonuje się, w szczególności ludzie młodzi nie odczuwają potrzeby „posiadania” wspólnoty terytorialnej³¹. Działania samorządu województwa, by trafić do coraz bardziej wymagających odbiorców kultury, powinny być zatem kreatywne i innowacyjne. Samorząd województwa powinien eksponować istotne i wspólne dla danego regionu wartości (zjawiska, obrzędy, tradycje, hasła³² itp.), które przyczyniają się do rozwoju jego kultury i tożsamości. Rozwój świadomości (tożsamości) kulturowej oraz tożsamości regionalnej jest zadaniem samorządu województwa, które służyć ma zapewnieniu łączności pomiędzy przeszłością, teraźniejszością o przyszłością społeczeństwa (cywilizacji) danego regionu³³.

2. Instytucje kultury

Zadania jednostek samorządu terytorialnego w sferze kultury reguluje szereg ustaw³⁴, przy czym aktem o charakterze *lex generalis* jest ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (dalej: u.o.p.dz.k.)³⁵. Działalność kulturalna oznacza tworzenie, upowszechnianie i ochronę kultury. W myśl przepisu art. 9 ust. 2 tej ustawy prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym, co podkreśla istotną ustrojową rangę i społeczne znaczenie wskazanej działalności. Wymienione w ustawie formy organizacyjne działalności kulturalnej (instytucje kultury) mają charakter jedynie przykładowy. Wybór właściwej w danej sytuacji formy upowszechnienia kultury pozostawiono jednostkom samorządowym³⁶. Samorząd województwa może podejmować działalność

---

³¹ B. Słudkowska, J. Waclawiak, J. Trojanowska, *Promocja Łodzi na przykładzie działalności instytucji lokalnych*, [w:] V. Krawczyk-Wasilewska, M. Kucner, E. Zimnica-Kuzioła, (red.), *Kultura jako czynnik rozwoju miasta na przykładzie Łodzi*, Łódź 2012, s. 183.

³² Program rozwoju kultury w województwie łódzkim na lata 2014–2020 zakłada, że hasło „Łódź kreuje” stanowić będzie element budowy marki i tożsamości województwa łódzkiego. Por. <http://www.lodzkie.pl/kultura/program-rozwoju-kultury> [dostęp: 10.10.2014].

³³ Por. J. Pruszyński, *Dziedzictwo kultury polskiej...*, s. 57.

³⁴ Omawianej problematyki dotyczą m.in.: ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jedn. Dz. U. z 2012, poz. 987 ze zm. dalej: u.m.), ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jedn. Dz. U. z 2012, poz. 642 ze zm. dalej: u.b.), ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn. Dz. U. z 2014, poz. 1446).

³⁵ Tekst jedn. Dz. U. z 2012, poz. 406 ze zm.

³⁶ Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 17 maja 2011 r. stwierdził, że ustawa z 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, nie zawiera nakazu wyboru prowadzenia działalności kulturalnej wyłącznie w wyliczonych w niej formach. (II OSK 378/11, Lex nr 1081778).

kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury w formie wymienionej w ustawie (teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry, instytucje filmowe, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki oraz ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury) lub podejmować wskazaną działalność w innych, nieprzewidzianych w ustawie formach organizacyjnych. Dzięki temu działania jednostek samorządu terytorialnego w sferze kultury mogą być elastyczne i dostosowane do lokalnych warunków i potrzeb. Samorządowe, w tym regionalne instytucje, stanowią zasadniczą część instytucjonalnej siatki w sferze kultury w Polsce. Z uwagi na to samorządy powinny być zainteresowane nie tylko utrzymaniem, ale także rozwojem instytucji kultury³⁷.

Dla samorządu województwa jako organizatora instytucji kultury istotne znaczenie miała nowelizacja ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej z dnia 31 sierpnia 2011 r.³⁸ Nowela wprowadziła rozwiązania prawne służące usprawnieniu funkcjonowania instytucji kultury oraz rozwiązania umożliwiające bardziej elastyczne i efektywne wykorzystywanie środków przeznaczonych na działalność kulturalną i artystyczną. Osiągnięciu wskazanych celów służy m.in. umożliwienie tworzenia instytucji kultury prowadzących działalność kulturalną w więcej niż jednej formie organizacyjnej, np. utworzenie instytucji łączącej muzeum z galerią sztuki, czy też bibliotekę z ośrodkiem badań i dokumentacji³⁹. Rozwiązanie takie – poprzez większą elastyczność działań w sferze kultury – umożliwia stworzenie atrakcyjnych i dostosowanych do aktualnych potrzeb społecznych instytucji. Możliwość taka pozwala także na efektywne wykorzystywanie środków finansowych oraz zasobów materialnych i osobowych w sferze kultury⁴⁰. Wydaje się, iż dla rozwoju kultury w województwie szczególnie znaczenie odgrywać mogą filмотeki regionalne, czyli instytucje kultury działające w zakresie ochrony narodowego dziedzictwa kulturalnego w dziedzinie kinematografii. Zgodnie z ustawą z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii⁴¹ instytucje te tworzone mogą być przez samorządy lokalne, do których zalicza się samorząd gminny i powiatowy. Biorąc jednak pod uwagę ustawowe zadania filмотeki, które koncentrują się wokół gromadzenia i upowszechniania dziedzictwa kulturalnego

---

³⁷ P. Kościelecki, *Kultura w regionach – analiza dokumentów strategicznych polskich województw oraz piśmiennictwa przedmiotu*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2007, nr 3(29), s. 34.

³⁸ Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2011, nr 207, poz. 1230 (nowela weszła w życie od dnia 1 stycznia 2012 r.).

³⁹ W przypadku bibliotek publicznych i muzeów łączenie z innymi instytucjami kultury jest możliwe, o ile połączenie takie nie spowoduje uszczerbku w wykonywaniu dotychczasowych zadań tychże instytucji (art. 5a u.m.; art.13 ust.7 u.b.).

⁴⁰ Por. uzasadnienie ustawy z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw, nr druku: 3786; <http://www.sejm.gov.pl>.

⁴¹ Dz. U. nr 132, poz. 1111.

kinematografii w regionie, stwierdzić należy iż najodpowiedniejszą dla tworzenia i zapewnienia efektywnej działalności wskazanych instytucji kultury jednostką samorządową, jest wspólnota wojewódzka. Tworzenie przez samorządy województw kolejnych⁴² filmotek regionalnych świadczy o zrozumieniu cywilizacyjnej roli wskazanych instytucji kultury oraz szerokich możliwości, jakie daje ich funkcjonowanie dotyczących m.in. prezentowania wielu dziedzin życia regionu, jego historii i potencjału w nowoczesny i atrakcyjny multimedialny sposób.

Mając na uwadze ustawowe rozwiązania⁴³ dotyczące prowadzenia samorządowych instytucji kultury, w tym przepisy dotyczące podziału, łączenia, prowadzenia jako wspólnej instytucji kultury, a także możliwość przekazywania jednostkom samorządu terytorialnego państwowych instytucji kultury stwierdzić można, iż organy województwa posiadają instrumenty⁴⁴ prawne służące prowadzeniu elastycznej i efektywnej polityki rozwoju kultury. Aktywność województw samorządowych w zakresie tworzenia i prowadzenia instytucji kultury nie powinna ograniczać się wyłącznie do instytucji usytuowanych w mieście będącym siedzibą władz tegoż samorządu. Tego rodzaju działalność nie przyczynia się bowiem do upowszechniania kultury i realizowania przyjętych priorytetów polityki kulturalnej w całym województwie, a wręcz przeciwnie doprowadzić może do dysproporcji w zakresie dostępu do dóbr kultury. Odnosząc się do roli wojewódzkich instytucji kultury należy stwierdzić, że powinny one – poza zaspokajaniem potrzeb kulturalnych mieszkańców – stanowić modelowe instytucje pełniące rolę regionalnych „trenerów” (również w zakresie szkolenia kadry instytucji z regionu, udzielania konsultacji eksperckich, pomocy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych), a także rolę koordynującą i monitorującą działania kulturalne w województwie⁴⁵.

Instrumentem służącym rozwojowi kultury jest także sprawowanie przez samorząd województwa, w zakresie swojej właściwości, mecenatu nad działalnością kulturalną. Zgodnie z ustawą o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej tego rodzaju patronat polega na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji

---

⁴² Aktualnie funkcjonuje Filmoteka Śląska będąca instytucją kultury samorządu województwa śląskiego, trwają zaawansowane prace nad utworzeniem regionalnej kroniki filmowej województwa warmińsko-mazurskiego; por. <http://www.ceik.eu/realizowane-projekty/regionalna-kronika-filmowa>; por. <http://www.silesiafilm.com>.

⁴³ Por. art. 18–21a u.o.p.dz.k. Zob. M. Karcz-Kaczmarek, *Kultura*, [w:] M. Stahl, B. Jaworska-Dębska (red.), *Encyklopedia samorządu terytorialnego. Część 2, Zadania i kompetencje*, Warszawa 2011, s. 135 i n.

⁴⁴ Pojęcie „instrument prawny” oznacza, że normy prawne, jak i abstrakcyjne instytucje prawne są lub mogą być wykorzystywane przez podmioty tworzące i stosujące prawo oraz przez innych adresatów prawa do realizowania różnych celów indywidualnych lub grupowych. Por. P. Dobosz, *Administracyjnoprawne instrumenty kształtowania ochrony zabytków*, Kraków 1997, s. 32.

⁴⁵ Por. Program rozwoju kultury w województwie łódzkim na lata 2014–2020, <http://www.lodzkie.pl/kultura/program-rozwoju-kultury> [dostęp: 10.10.2014].

i oświaty kulturalnej, a także działań i inicjatyw kulturalnych oraz wspieraniu opieki nad zabytkami. W ramach mecenatu województwo może wspierać finansowo realizację zadań związanych z przyjętą polityką kulturalną, prowadzonych przez instytucje kultury i inne podmioty nie należące do sektora finansów publicznych. Mecenat województwa może dotyczyć wyłącznie działań podejmowanych na rzecz i w interesie ogółu członków wspólnoty samorządowej⁴⁶.

Niekwestionowane znaczenie dla upowszechniania i rozwoju kultury, a także kształtowania świadomości (tożsamości) kulturowej ma działalność biblioteczna⁴⁷. Biorąc pod uwagę postanowienia art. 18 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (dalej: u.b.)⁴⁸ należy stwierdzić, że biblioteki wojewódzkie służą zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczą w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Reforma administracyjna z 1998 r. spowodowała chaos organizacyjny i kompetencyjny w obrębie tzw. sieci bibliotecznej. Wiele bibliotek gminnych znalazło się bowiem w innych niż dotychczas województwach, 32 biblioteki utraciły dotychczasowy status bibliotek wojewódzkich i wcześniejsze źródła finansowania. Powoływanie i utrzymywanie bibliotek powiatowych, głównie z powodów finansowych, stało się z kolei wręcz niemożliwe. Wprowadzenie nowego podziału administracyjnego spowodowało zerwanie istniejących więzi funkcjonalnych między byłymi bibliotekami wojewódzkimi a bibliotekami gminnymi, w szczególności w dziedzinie komputeryzacji bibliotek⁴⁹. Ustawa o bibliotekach nałożyła na województwo obowiązek utworzenia – w drodze uchwały sejmiku województwa – i prowadzenia co najmniej jednej wojewódzkiej biblioteki publicznej. Jednocześnie biblioteki publiczne mają być organizowane w sposób zapewniający ogółowi mieszkańców dogodny dostęp do informacji i materiałów bibliotecznych. Wydaje się, że w sytuacji prowadzenia jednej biblioteki wojewódzkiej dostęp do jej zbiorów w wielu przypadkach jest iluzoryczny lub znacznie utrudniony. Z uwagi na określone w art. 20 u.b. zadania wojewódzkiej biblioteki publicznej stwierdzić należy, iż jej rolą nie jest zaspokajanie podstawowych potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych mieszkańców, ale raczej uczestniczenie w rozwoju bibliotekarstwa w regionie, opracowywanie i publikowanie bibliografii regionalnych, a także innych materiałów informacyjnych o charakterze regionalnym. Biblioteka wojewódzka pełni aktywną rolę kreacyjną w zakresie badania stanu i stopnia zaspoko-

---

⁴⁶ C. Kociński, *Dofinansowanie przez powiat przedsięwzięcia artystycznego osoby fizycznej*, „Nowe Zeszyty Samorządowe” 2008, nr 6, s. 26, Lex nr 93782/1.

⁴⁷ Zob. I. Kaczmarek, *Biblioteki oświatowe i publiczne w Łodzi w dwudziestolecie międzywojennym*, „Acta Universitatis Lodziensis” 2013, Folia Librorum nr 17, s. 75–95.

⁴⁸ Dz. U. z 2012, poz. 642 ze zm.

⁴⁹ J. Kołodziejaska, *Drukowany świat*, Warszawa 2003, s. 57–59; Zob. M. Karcz-Kaczmarek, *Kultura jako zadanie samorządu terytorialnego. Doświadczenia i wyzwania*, [w:] J. Sługocki, D. Wacinkiewicz, (red.), *Dwadzieścia lat doświadczeń samorządu terytorialnego w Polsce*, Gorzów Wielkopolski 2011, s. 206 i n.

kajania potrzeb użytkowników oraz analizowania rozmieszczenia sieci bibliotek publicznych. Do wskazanej instytucji należy także sprawowanie nadzoru merytorycznego nad bibliotekami gminnymi i powiatowymi oraz udzielanie im pomocy instrukcyjno-metodycznej i szkoleniowej w szczególności dotyczącej występowania o środki unijne i wdrażania nowych procedur i standardów bibliotecznych. Zadania wojewódzkiej biblioteki publicznej może wykonywać, na podstawie porozumienia zarządu województwa z zarządem powiatu (lub organem wykonawczym miasta na prawach powiatu), powiatowa (lub gminna) biblioteka publiczna działająca w mieście będącym siedzibą samorządu województwa. Jak wskazuje literatura fachowa biorąc pod uwagę terytorialny zasięg obecnie istniejących województw, biblioteka powiatowa lub miejska nie jest w stanie zrealizować zadań biblioteki wojewódzkiej. Zawieranie tego rodzaju umów skutkuje w praktyce licznymi kłopotami z opracowywaniem i publikowaniem bibliografii regionalnych, a także innych materiałów informacyjnych o charakterze regionalnym⁵⁰.

Realizowanie przez bibliotekę wojewódzką ustawowych zadań odbywać może się także za pomocą zawieranych, za zgodą organizatora, porozumień z innymi bibliotekami i instytucjami w sprawie wspólnego prowadzenia obsługi bibliotecznej określonych obszarów i środowisk⁵¹. Wskazane rozwiązanie umożliwiające włączenie innych podmiotów w wykonywanie zadań publicznych, przyczynia się do podnoszenia poziomu aktywności społecznej w województwie. Tego rodzaju partycypacja może okazać się pomocna w zaspokajaniu zróżnicowanych i specyficznych potrzeb określonych środowisk i obszarów np. środowisk wiejskich bądź obszarów zamieszkiwanych przez mniejszości narodowe lub etniczne. Podejmowane wspólnie z innymi instytucjami działania w zakresie bibliotekarstwa mogą przyczyniać się zatem do podnoszenia atrakcyjności i jakości życia mieszkańców województw. Tym samym wskazana działalność przeciwdziała takim negatywnym zjawiskom jak wykluczenie lub degradacja społeczna i kulturowa.

3. Zlecenie zadań z zakresu kultury

Przepis art. 8 ust. 1 u.s.w. stanowi, że w celu wykonywania swoich zadań województwo może zawierać umowy z innymi podmiotami. Umowy dotyczące zlecenia zadań z zakresu kultury zawierane są na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (dalej: u.d.p.p.)⁵². Do sfery zadań publicznych pożytku publicznego ustawa *expressis*

---

⁵⁰ A. Beński, T. E. Szymorowska, *Sytuacja prawna bibliotek publicznych po reformie administracyjnej kraju*, „Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” 2000, nr 9; <http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib17/index.html>.

⁵¹ Por. art. 19 ust. 5 u.b.

⁵² Tekst jedn. Dz. U. z 2014, poz. 1118 ze zm.

verbis zaliczyła bowiem zadania w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Powołana ustawa wprowadziła – w zależności od stopnia finansowania zadań zleconych przez podmiot publiczny (np. samorząd województwa) – dwie formy zlecenia zadań publicznych. Formami tymi są umowy o wspieranie realizacji zadań publicznych oraz umowy o powierzanie zadań publicznych do wykonywania⁵³. Jako organ konsultacyjny i opiniodawczy powołana może zostać Wojewódzka Rada Działalności Pożytku Publicznego. Zdaniem J. Blicharz funkcjonowanie Rady przyczynia się do realizacji zasady dialogu obywatelskiego, a także kształtowania właściwej współpracy pomiędzy władzami danej jednostki samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego⁵⁴. Kompetencje kreacyjne członków Rady należą do marszałka województwa, który może utworzyć Radę na wspólny wniosek co najmniej 50 organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 u.d.p.p.⁵⁵, prowadzących działalność na terenie województwa. Warto zwrócić uwagę, iż wyłącznie na poziomie województwa ustawodawca określił, wymogi dotyczące ilości podmiotów niezbędnych do wnioskowania o utworzenie Rady. W gminie i powiecie – wobec braku tego rodzaju wymogów – wydaje się, iż z wnioskiem o utworzenie Rady Działalności Pożytku Publicznego wystąpić może teoretycznie nawet jedna zainteresowana organizacja pozarządowa. Tryb powoływania członków Rady określa uchwała zarządu województwa⁵⁶. Zgodnie z przepisem art. 41h u.d.p.p. Rada Wo-

---

⁵³ Wspieranie realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe polega na częściowym dofinansowaniu ze środków publicznych ich wykonywania. Powierzanie zadań w sferze zadań publicznych pożytku publicznego, polega natomiast na sfinansowaniu ze środków publicznych całości kosztów realizacji danego zadania wykonywanego przez organizacje pozarządowe. Por. art. 11 i nast. u.d.p.p.; J. Ruszewski, *Umowa jako forma przekazywania organizacją pozarządową przez organy administracji publicznej wykonywania zadań publicznych*, [w:] J. Boć, L. Dziewięcka-Bokun (red.), *Umowy w administracji*, Wrocław 2008, s. 284–285.

⁵⁴ J. Blicharz, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Ustawa o spółdzielniach socjalnych. Komentarz*, Lex 2012 (komentarz dostępny w systemie Lex on-line).

⁵⁵ Działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez: 1) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego; 2) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego; 3) spółdzielnie socjalne; 4) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 715), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

⁵⁶ W gminie i powiecie tryb powoływania członków oraz organizację i tryb działania odpowiednio Rady Powiatowej lub Rady Gminnej, określa organ stanowiący właściwej jednostki samorządu terytorialnego. (Por. art. 41b ust. 3–4 w zw. z art. 41g u.d.p.p.).

jewódzka, Rada Powiatowa oraz Rada Gminna współpracują ze sobą na zasadach partnerstwa i suwerenności stron, w szczególności przez wzajemne informowanie się o kierunkach działań. Tego rodzaju współpraca umożliwia jednostkom samorządu terytorialnego prowadzenie spójnej i racjonalnej polityki w zakresie kultury na poziomie podstawowym, ponadpodstawowym (lokalnym) oraz regionalnym. Należy podkreślić, iż pomiędzy radami poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego nie ma żadnej podległości organizacyjnej – rada wojewódzka nie może zatem narzucać sposobu działania radom powiatowym i gminnym⁵⁷.

Finansowe wsparcie województwa udzielane organizacjom pozarządowym działającym w sferze kultury, sztuki i edukacji przyczynia się do aktywizacji środowisk, które mają utrudniony dostęp do kultury, czyli mieszkańców mniejszych miast, miasteczek i obszarów wiejskich. Umowne zlecenie zadań uznać należy za ważny instrument prawny, za pomocą którego województwa upowszechniają, promują i przyczyniają się do rozwoju kultury całego regionu. Realizując, m.in. przy wykorzystaniu środków przewidzianych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, politykę rozwoju kultury województwo przyczynia się także do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Przewidziana w art. 12 ust. 1 u.s.w. współpraca samorządu województwa z innymi publicznymi i niepublicznymi podmiotami stanowi „płaszczyznę niewładczego partnerstwa publicznoprawnego”⁵⁸. W literaturze zwrócono uwagę, że ustawodawca nie określił trybu tej współpracy, zatem jej ramy proceduralne wyznacza z jednej strony zasada legalności, a z drugiej strony niewładczy charakter współpracy województwa z innymi podmiotami⁵⁹.

Podsumowanie

Podsumowując, należy stwierdzić że samorząd województwa stanowi istotny element w procesie tworzenia spójnej i całościowej struktury samorządowej, w ramach której realizowane są zadania w zakresie kultury⁶⁰. Do zadań samorządów województw nie należy zaspokajanie podstawowych potrzeb w zakresie kultury, ale działanie na rzecz rzeczywistego rozwoju cywilizacyjnego województwa. Województwa jako „kreatorzy, przedsiębiorcy (menedżerowie) rozwoju w regionie”⁶¹

---

⁵⁷ J. Blicharz, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Ustawa o spółdzielniach socjalnych. Komentarz*, Lex 2012 (komentarz dostępny w systemie Lex on-line).

⁵⁸ P. Dobosz, *Komentarz do art. 12 ustawy o samorządzie województwa*, [w:] P. Chmielnicki (red.), *Komentarz do ustawy...*, s. 124.

⁵⁹ Tamże, s. 124.

⁶⁰ Zob. G. Praweńska-Skrzypek, *Polityka kulturalna polskich samorządów. Wybrane zagadnienia*, Kraków 2003; M. Smoleń, *Przemysły kultury. Wpływ na rozwój miast*, Kraków 2003.

⁶¹ K. Włazłak, *Rozwój regionalny...*, s. 182.

powinny tworzyć i realizować świadomą politykę kulturalną odpowiadającą regionalnym warunkom, potrzebom i oczekiwaniom wspólnoty samorządowej. Prowadzona przez samorząd województwa polityka kulturalna stanowić powinna istotny element rozwoju danego regionu i jego promocji zarówno w kraju, jak i za granicą⁶². W szczególności działania województw powinny skupiać się na zapewnianiu równego dostępu do dóbr kultury i eliminowaniu podziału województw na prężne kulturowo „stolice” i obrzeża (peryferie) o znikomym udziale w kulturze. Rolą województw powinno być wytyczanie kierunków rozwoju kultury oraz inicjowanie i koordynowanie polityki kulturalnej, uwzględniającej specyficzne uwarunkowania i tożsamość kulturową danego regionu. Biorąc pod uwagę ustawową wyłączność samorządu województwa dotyczącą wykonywania zadań związanych z rozwojem regionalnym, wyeksponować należy rolę tej jednostki w zakresie inspirowania i pobudzania aktywności samorządów lokalnych (czyli gmin i powiatów), organizacji pozarządowych, a także innych nadawców i odbiorców kultury do aktywnego i innowacyjnego współdziałania na rzecz rozwoju regionu i jego kultury.

Literatura

- Beński A., Szymorowska T.E., *Sytuacja prawna bibliotek publicznych po reformie administracyjnej kraju*, „Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” 2000, nr 9; <http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib17/index.html>.
- Blicharz J., *Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Ustawa o spółdzielniach socjalnych. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Cybulska R., Glumińska-Pawlic J., *Komentarz do art. 11 ustawy o samorządzie województwa*, [w:] B. Dolnicki (red.), *Ustawa o samorządzie województwa. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Dobosz P., *Administracyjnoprawne instrumenty kształtowania ochrony zabytków*, Kraków 1997.
- Dobosz P., *Komentarz do art. 11 i art.12 ustawy o samorządzie województwa*, [w:] P. Chmielnicki (red.), *Komentarz do ustawy o samorządzie województwa*, Warszawa 2005.
- Golat R., *Podstawy prawa kultury*, Poznań 2006.
- Honka N. (red.), *Polityka kulturalna jako czynnik promocji i rozwoju regionu*, Lubowice 2009.
- Karcz-Kaczmarek I., *Biblioteki oświatowe i publiczne w Łodzi w dwudziestolecie międzywojennym*, „Acta Universitatis Lodziensis” 2013, Folia Librorum, nr 17.
- Karcz-Kaczmarek M., *Kultura*, [w:] M. Stahl, B. Jaworska-Dębska (red.), *Encyklopedia samorządu terytorialnego. Część 2, Zadania i kompetencje*, Warszawa 2011.
- Karcz-Kaczmarek M., *Kultura jako zadanie samorządu terytorialnego. Doświadczenia i wyzwania*, [w:] J. Sługocki, D. Wacinkiewicz (red.), *Dwadzieścia lat doświadczeń samorządu terytorialnego w Polsce*, Gorzów Wielkopolski 2011.
- Kołodziejka J., *Drukowany świat*, Warszawa 2003.
- Kościelecki P., *Kultura w regionach – analiza dokumentów strategicznych polskich województw oraz piśmiennictwa przedmiotu*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2007, nr 3 (29).

⁶² Zob. N. Honka (red.), *Polityka kulturalna jako czynnik promocji i rozwoju regionu*, Lubowice 2009, *passim*.

- Pruszyński J., *Dziedzictwo kultury i przestrzeń miejska. Geneza, przesłanki i możliwości ochrony*, „Samorząd Terytorialny” 2002, nr 7–8.
- Pruszyński J., *Dziedzictwo kultury polskiej. Jego straty i ochrona prawna*, t. 1, Kraków 2001.
- Ruszewski J., *Umowa jako forma przekazywania organizacją pozarządowym przez organy administracji publicznej wykonywania zadań publicznych*, [w:] J. Boć i L. Dziewięcka-Bokun, (red.), *Umowy w administracji*, Wrocław 2008.
- Śludkowska B., Waclawiak J., Trojanowska J., *Promocja Łodzi na przykładzie działalności instytucji lokalnych*, [w:] V. Krawczyk-Wasilewska, M. Kucner, E. Zimnica-Kuzioła (red.), *Kultura jako czynnik rozwoju miasta na przykładzie Łodzi*, Łódź 2012.
- Sługocki J., *Opieka nad zabytkiem nieruchomym. Problemy administracyjnoprawne*, Warszawa 2014.
- Stec M., *Podział zadań i kompetencji w nowym ustroju terytorialnym Polski*, „Samorząd Terytorialny” 1998, nr 11.
- Szewc A., *Ustawa o samorządzie województwa. Komentarz*, Warszawa 2008.
- Właźlak K., *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*, Warszawa 2010.
- Zalasińska K., *Prawna ochrona zabytków nieruchomych w Polsce*, Warszawa 2010.
- Zeidler K., *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Warszawa 2007.

Orzecznictwo

Wyrok NSA z dnia 17 maja 2011 r., sygn. akt II OSK 378/11, LEX nr 1081778.